

Stanovisko k řešení konsorciálního přístupu k databázi Scopus

V roce 2005 pronikl do České republiky nový informační produkt – abstraktová, citační a referenční databáze Scopus (<http://www.scopus.com/>), jejímž producentem je vydavatelství Elsevier Science. Produkt byl očekáván s tím, že bude zaměřen na přírodní vědy, techniku, medicínu, společenské vědy, ekonomiku, zemědělství a vědy o životním prostředí. Od podobné databáze, jakou je Web of Science, se měl lišit širším zaměřením na evropskou vědeckou produkci. Dobrým marketingovým tahem se podařilo firmě SUWECO, se souhlasem producenta, nabídnout českým vysokým školám konsorciální přístup k databázi na základě licenční smlouvy pro časové období 2005 – 2009 s tím, že do 30. 9. 2006 ji mohou využívat bezplatně. V případě, že vysoká škola (jako člen konsorcia) nebude mít o databázi dále zájem, může do 30. 9. 2006 od této smlouvy odstoupit. K této smlouvě se přihlásilo 14 vysokých škol. Podle zásad licenční politiky a strategie, ke kterým se AKVŠ přihlásila již v roce 2003, AKVŠ protestovala jednak proti utváření konsorcií distributorem (komerční firmou), jednak proti smluvním podmínkám, jejichž výhodnost byla spíše zdánlivá. Rozhodnutí o přístupu 14 vysokých škol do konsorcia Scopus se již nedalo změnit. AKVŠ přislíbila, že bude jednat dále o koordinovaném postupu v této věci, a to na základě získaných zkušeností a znalostí o databázi Scopus.

Na základě rozsáhlejšího testování báze dat Scopus a shrnutí individuálních zkušeností je možné konstatovat:

1. Scopus v dnešní podobě nepředstavuje zásadně nové možnosti práce s vědeckými informacemi, ani významně nerozšiřuje současnou nabídku již dostupnýchází dat tak, aby bylo nutné pokračovat v přístupu k němu za každou cenu. Ukončením přístupu rozhodně nebude ohrožen přístup k vědeckým informacím na českých vysokých školách.
2. Je rovněž zřejmé, že Scopus se bude dále vyvíjet. Celková koncepce této báze předpokládá, a řada informací to potvrzuje, že bude dále rozšiřována, zdokonalována a přizpůsobována jak vývoji informačních technologií, tak i kooperaci mezi producenty primárních zdrojů nebo smlouvám s majiteli přístupových práv. Hlavní úpravy by měly proběhnout v horizontu 2 – 3 let, pak lze očekávat stabilizovanější stav.
3. Je nutné vzít v úvahu, že lze jen těžko předpokládat oslabení pozice Web of Science jako celosvětově uznávaného nástroje evaluace vědecké činnosti. Scopus se proto ani nesnaží konkurovat přesně ve stejné formě, ale nabízí zatím jen počty citací a plány na jiný způsob hodnocení vědeckých prací. Závisí tedy na dalším vývoji báze Scopus a tom, jaké nástroje pro hodnocení vědeckých prací nabídne. Pro naprostou většinu českých vysokých škol tak zatím existují dvě řešení: mít přístup buď jen k bázi Web of Science nebo k Web of Science i Scopus.
4. Z toho vyplývá, že v horizontu nejbližších dvou let je nutné se připravit na různé alternativy dalšího řešení přístupu k informačním zdrojům. Na jedné straně stojí vize nového grantového programu s takovým objemem finančních prostředků, že bude možné zajistit všechny důležité zdroje (Web of Science, Scopus, SciFinder, Biosis atd.), na druhé straně

pak možnost, že bude nutné všechny tyto zdroje hradit z rozpočtů jednotlivých univerzit (popřípadě jako součást jiných výzkumných aktivit vysokých škol). Další variantou, při omezených finančních zdrojích, bude pečlivá volba skutečně nejdůležitějších zdrojů, které budou hrazeny formou vícezdrojového financování: dotace z programu a příspěvky univerzit.

Doporučení:

1. Vysoká škola, která uzavřela smlouvu na Scopus, by měla zvážit trvání současné smlouvy až do roku 2009, nebude-li do září 2006 vypovězena nebo změněna. Přesah smlouvy do roku 2009 představuje určité komplikace při dalším zajišťování informačních zdrojů po skončení programu 1N v roce 2008.
2. Vysoká škola, která se rozhodne pokračovat v přístupu a hodlá jej v dalších letech platit, by měla přejít na koncepci původně navrhované producentem, tj. tříletá smlouva za předplatné jednoho roku, z něhož už je jeden rok vyčerpán.
3. Po vypovězení současné smlouvy v září 2006 je třeba vzít v úvahu, že přístup do databáze Scopus bude nutné do konce roku 2008 oželeť. To s ohledem na výše zmíněnou charakteristiku této databáze neznamená žádnou katastrofu. AKVŠ předpokládá, že již v roce 2007 začne koordinovaně jednat o možnostech nového konsorciálního přístupu.
4. Konkurenční prostředí, které vytváří Web of Science, bude nutit producenta databáze Scopus ke kompromisům. Lze tedy předpokládat, že ještě v roce 2006 může dojít k jednáním o snížení cenové nabídky pro české vysoké školy. AKVŠ je připravena takovou situaci řešit a koordinovat společné zájmy vysokých škol.

V Praze, 3. dubna 2006